

Zdokonalování odborné přípravy důstojníků štábů

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka I.
V. Sviridova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ č. 7/1982.*

Soudobé prostředky ozbrojeného zápasu zásadním způsobem změnily charakter bojové činnosti, mimořádně se zvýšilo úsilí vojsk, vzrostla dynamika, prostorový rozmach a rozhodnost při dosahování stanovených cílů.

V takových podmínkách nabývá na významu dovedné využívání větších možností svazů a svazků, druhů vojsk a speciálních vojsk velitelů a jejich orgány velení, přesné sladění jejich úsilí, maximální aktivita, schopnost používat nových způsobů a forem činnosti, které nepřítel neočekává. Kvalita a efektivnost při plnění úkolů ozbrojených sil v míru a ve válce je podmíněna úrovní odborné přípravy vojenských kádřů.

Značné změny v charakteru soudobých operací zásadně zvýšily požadavky na všestrannou přípravu generálů a důstojníků i na sladěnou činnost orgánů velení.

Teoretické znalosti a návyky je možné podmíněně rozdělit na dvě části: obecné pro celý důstojnický sbor a speciální, které jsou vlastní jen jednotlivým kategoriím velitelských, politických a inženýrsko-technických kádřů.

K obecným znalostem je možné zařadit především marxisticko-leninskou teorii, základy vševojskových a společných operací (bojů), požadavky vševojskových řádů a předpisů, důležité zásady vojenské pedagogiky a vojenské psychologie, teorii stranicko-politické práce, právní normy atd. a jejich použití v praxi, což vyplývá z požadavků každodenního života a činnosti každého důstojníka. Odborné mistrovství obecného charakteru zahrnuje dále vysoké organizační schopnosti a takové morálně psychologické vlastnosti, jako je statečnost, vytrvalost, odolnost, vysoká mravnost, neochvějná vůle, schopnost bez ohledu na jakékoli těžkosti úspěšně plnit stanovené úkoly, a to jak v míru, tak zejména ve válce.

Speciální znalosti a praktické návyky jsou přímo spojeny s konkrétními povinnostmi každého generála a důstojníka. Jde-li o velitelské kádry, pak mezi ně patří především vojenskoteoretické znalosti v rozsahu zastávané funkce a o stupeň vyšší, kromě toho i odpovídající praktické návyky, organizační schopnosti a metodické mistrovství, které zabezpečují všestrannou přípravu vojsk, efektivní plnění plánovaných nebo nenadále vzniklých účelných a bojových úkolů.

Odborné mistrovství je souhrn hlubokých teoretických znalostí optimálního rozsahu a dovedností, praktických návyků efektivně a kvalitně plnit úkoly, které jsou určeny

každému důstojníkovi velitelského, politického a inženýrsko-technického sboru armády. V jakékoli sféře činnosti musí mít každý generál a důstojník potřebnou míru znalostí a návyků. V soudobých podmínkách je velmi složité znát všechno. Ovšem to, co je obsahem funkčních povinností, musí každý důstojník dokonale znát a mistrovsky ovládat, tj. kvalitně a v minimálně krátké době. Závisí to především na neustálé se prohlubující diferenciaci vojenské teorie, specializaci vojenství a na efektivním i kvalitním plnění úkolů, které řeší každý velitel (náčelník).

Na vojenských kádrech, jejich ideovém přesvědčení, věrnosti straně, lidu, morálně bojových kvalitách, vojenské odborné přípravě, zkušenostech a organizačních schopnostech závisí v mnoha směrech bojová síla a bojová pohotovost ozbrojených sil, průběh a výsledek ozbrojeného zápasu.

V soudobých operacích je nemožné efektivní velení vojskům bez přesné a sladěné práce velitelů a štábů. Je nutné zdůraznit, že rozsah úkolů orgánů velení neustále vzrůstá, ale doba na jejich plnění se systematicky zkracuje. Jedním z hlavních způsobů řešení tohoto rozporu je všestranné zvýšení teoretické přípravy a úrovně praktických návyků důstojníků štábů. **Jde o zásadní změnu v systému odborné přípravy důstojníků štábů. Tyto změny se již projevily, avšak zdokonalování forem a metod přípravy důstojníků orgánů velení musí dále pokračovat a být plně v souladu s rychlými tempy rozvoje vojenství v celku.**

Příprava všech kategorií důstojníků štábů jakéhokoli stupně, zvláště operačního, je velmi složitým procesem. Je to podmíněno především tím, že příslušníci orgánů velení současně s vysokou všeobecnou vojenskou přípravou musí mít dostatečně hluboké znalosti bojového použití prakticky všech druhů ozbrojených sil, druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Kromě toho musí mít celý komplex znalostí, návyků a dovedností, které jsou charakteristické hlavně pro štábní službu. K rychlejšímu zvládnutí tohoto důležitého úkolu slouží různá zaměstnání v systému jak velitelské, tak operační a bojové přípravy.

Velitelská příprava je systém opatření ke zdokonalování znalostí a návyků důstojníků. Její formou mohou být velitelská shromáždění, zaměstnání a samostatná práce důstojníků. Znalosti a návyky, získané v průběhu zaměstnání, musí být dále zvyšovány a zdokonalovány v průběhu štábních nácviků, velitelsko-štábních cvičení a cvičení s vojsky.

Ze zkušeností vyplývá, že je účelné, aby velitelská shromáždění s důstojníky štábů řídili nadřízení velitelé (náčelníci) o jeden až dva stupně vyšší než jsou cvičící. To umožňuje nejen efektivněji zabezpečit jednotu názorů na metodiku přípravy generálů a důstojníků v rámci celého svazu s využitím soudobé učené materiálně technické základny, ale také předat cvičícím celou řadu zásad předpisů, které se týkají problematiky otázek vojenské teorie a metodiky vedení zaměstnání a cvičení, dále se seznámit s novými druhy zbraní a bojové techniky, prověřit úroveň znalostí a návyků cvičících a stanovit jim úkoly k dalšímu zdokonalování odborného mistrovství.

Přednosti těchto shromáždění před všemi ostatními formami přípravy spočívají v tom, že umožňují v krátké době podchytit všechny důstojníky štábu a procvičit velký okruh nejdůležitějších otázek. Přitom se cvičící seznamují jednak s obecnými znalostmi operačně taktického charakteru, jednak s taktickými speciálními otázkami. V této formě přípravy jsou však i záporné momenty: na shromážděních se nepodaří vždy soustředit potřebnou pozornost důstojníků k dosažení potřebných návyků a znalostí, které jsou nutné při plnění funkčních povinností.

Proto velký význam při zvyšování odborného mistrovství důstojníků štábů má **velitelská příprava**, která dosáhne nejvyššího efektu jen v tom případě, bude-li dodržena hlavní metodický požadavek, že každý velitel (náčelník) připravuje své podřízené. Ta-

to zásada nejvíce odpovídá hlavnímu úkolu dne: sám se učit bojovat a učit tomu své podřízené.

V rámci velitelské přípravy má velitel možnost aktivně připravovat podřízené, předávat jim získané zkušenosti, hodnotit jejich schopnosti, zjišťovat kladné a záporné kvality, včas zjišťovat a pomáhat odstranit nedostatky.

Důležitou podmínkou intenzifikace velitelské přípravy s důstojníky štábů je účelné sestavení učebních skupin. Hlavním principem řešení tohoto úkolu je jejich specializace, která vyplývá z úkolů velení, oddělení a pracovních skupin. Každá skupina by se měla skládat z důstojníků, kteří jsou přibližně na stejné úrovni připravenosti. Na tom v mnoha směrech závisí konkrétnost plánování, stanovení tematiky v hlavních druzích přípravy a nakonec i výsledek zaměstnání.

V souladu se zavedeným systémem je organizována velitelská příprava s důstojníky štábů svazů, svazků a útvarů v trvání dvou dnů v měsíci, kdy nejsou shromáždění a cvičení.

Velitelskou přípravu je účelné plánovat na výcvikový rok s přihlédnutím k požadavkům a úkolům, které vyplývají ze směrnic a dokumentů nadřízených velitelů, dále v souladu s předurčením vojsk a zvláštnostmi válčičtí. Značná pozornost musí být věnována také konkrétnímu sladění tematiky velitelské přípravy důstojníků štábů s plány bojové přípravy svazků (útvarů). To umožní zvýšit zainteresovanost cvičících, protože v dalším budou připravovat cvičení a zaměstnání s podřízenými vojsky nebo štáby na danou tematiku, skloubit systém velitelské přípravy s praktickými úkoly, které budou plnit štáby a vojska. To však neznamená, že ve štábech musí být studována jen ta tematika, která nejvíce odpovídá předurčení vojsk. V účelných proporcích je vhodné zařazovat také další otázky vojenského umění a vojenské vědy.

Tematika velitelské přípravy musí přispívat ke zdokonalování znalostí účastníků při plnění funkčních povinností; hlubokému zvládnutí požadavků řádů, předpisů a nařízení; studiu organizace, výzbroje a bojové techniky, možností a způsobů použití vlastních vojsk a vojsk nepřítelů; umění přesně a krátce hlásit zprávy o situaci, názorně a přesně vést pracovní mapu a co je nejdůležitější, získávat praktické návyky a realizovat je v životě.

Zejména s tímto cílem je nutné věnovat zvýšenou pozornost v plánech velitelské přípravy praktickému procvičení nových otázek operačního umění a taktiky, zvládnutí metodiky práce v procesu přijímání rozhodnutí, plánování operace, doručení úkolu vykonavatelům v co nejkratší době, metodám organizátorské práce u vojsk při jejich přípravě bojové činnosti, v neposlední řadě i hlubokému studiu zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek, zvláště z použití svazů (svazků) ve složitých a dynamických podmínkách bojové situace.

Z rozboru otázek velitelské přípravy vyplývá, že vojáci z povolání se musí učit vždy a všude. Přitom samostatná příprava je pro každého generála a důstojníka, který správně chápe svou ohromnou zodpovědnost za stav svěřených vojsk před stranou a lidem, nejdůležitější stránkou zvyšování odborného mistrovství. Vždyť kdo může lépe znát své kladné a záporné stránky v teoretické přípravě a praktických návycích. Na velitelské přípravě je nutné řešit jen nejdůležitější otázky. Všechny ostatní, které každoročně přibývají a jsou stále složitější, je možné zvládnout jen v procesu samostatné přípravy a sebevýchovy.

Samostatná příprava, jako nejdůležitější forma studia, musí být všestranně zabezpečena. Nemá-li štáb vojenskovědeckou knihovnu s dobře organizovanou prací, nemá-li učebny, nejsou-li zajištěny konzultace k nejdůležitějším otázkám, není-li vyčleněna místnost jako čítárna, pak je těžké samostatně studovat. Avšak i v takových podmínkách, má-li důstojník snahu studovat, je možné najít způsob k rozšiřování svého ideo-

vě politického a operačně taktického obzoru. K tomu je potřebné, aby každý generál a důstojník měl předplaceny vojenské teoretické časopisy a opatroval si knihy s vojenskoteoretickou a vojenskohistorickou tematikou.

Praxe potvrzuje, že v těch štábech, kde důstojníci systematicky, cítěvdomě a za kontroly svých náčelníků pravidelně zdokonalují své znalosti, tam mají široký operační a taktický rozhled i vyšší úroveň štábní kultury.

Štábní kultura důstojníka zahrnuje především jeho vysokou odbornost, kompetentnost, spolehlivost, schopnost správně hodnotit situaci, rychle a kvalitně zpracovávat dokumenty, správně připravovat operačně taktické propočty, umění přesně předávat rozkazy a nařízení vojskům.

Při zvyšování úrovně štábní kultury a odborné připravenosti důstojnických kádří velitelsko-štábního směru má značný význam samostatná práce důstojníka s **individuálními úkoly**. Proto každý důstojník může dostat jeden až dva úkoly na celé období přípravy, hlavně k řešení operačně taktických úkolů s tematikou plánovaných velitelsko-štábních a vojskových cvičení nebo štábních nácviků, s důrazem na nedostatečně zvládnuté otázky. Řešení, která vyplývají z těchto úkolů, analyzují náčelníci nebo je posuzují kolektivy jednotlivých oddělení štábu. Zvláštní pozornost musí být věnována těm variantám, které se vyznačují originalitou zámyslu, novotou operačně taktických zásad, aktivitou a rozhodností činnosti. Individuální úkoly mohou být zaměřeny k tomu, aby důstojníci samostatně prostudovali nové směry v oblasti taktiky a operačního umění, zhodnotili pravděpodobného nepřítel, zvláštnosti použití zbraní a bojové techniky v různých podmínkách a zobecnili zkušenosti ze cvičení.

Taková praxe pomůže důstojníkům nejen doplňovat znalosti, ale i získávat návyky ve výzkumné práci, která je v podmínkách rychlého rozvoje vojenství a jeho složitosti přímou služební povinností všech vojenských kádří.

Jedním z racionálních způsobů zdokonalování odborné přípravy je **všestranné zavedení aktivních forem přípravy, mezi které je možné zařadit nácviky a semináře, zápochty, skupinová zaměstnání, individuální a skupinové letučky**. Tyto formy umožňují na jedné straně maximálně efektivně využívat dobu na přípravu, na druhé straně všestranně přispívají k upevnění znalostí, které získali důstojníci na shromážděních, zaměstnáních a v průběhu samostatné přípravy. Nejdůležitější ovšem je, že napomáhají poměrně rychle zdokonalovat a zvyšovat **praktické návyky** důstojníků štábů při plnění jejich funkčních povinností.

Důležitou formou odborné přípravy důstojníků štábů jsou skupinové a společné štábní nácviky, které úzce souvisí se všemi ostatními formami jejich přípravy a umožňují nejen upevňovat získané znalosti, ale produktivně se připravovat k praktickému splnění úkolů v průběhu velitelsko-štábních a vojskových cvičení. V průběhu takových nácviků se zdokonalují důstojníci štábu v metodách a způsobech sběru a analýzy situace, v přípravě podkladů k přijetí rozhodnutí, rozpracování bojových dokumentů i v praktické činnosti se spojovacími prostředky.

Jedním z nejdůležitějších úkolů skupinových a společných, jednostupňových a více-stupňových štábních nácviků je zvládnutí soudobých metod práce při organizaci a vedení operací důstojníky orgánů velení. Tento úkol bezprostředně souvisí s vědeckou organizací štábní práce. Jde především o **zvládnutí souběžné metody práce, tj. o umění přijmout rozhodnutí, doručit úkoly vojskům, zplánovat a organizovat bojovou činnost při značném nedostatku času. Tato otázka se v podstatě týká i organizátorských schopností vojenských kádří, jejich umění organizovat práci podřízených, aby rychle, včas, beze shonu a věcně plnili funkci velení v co nejkratší době**. Hlavním způsobem praktického plnění těchto principů v činnosti orgánů velení je organizace společné práce velitelství a štábů všech stupňů na základě přesné sladěných a dokonale promyšlených

plánů [grafikonů]. Dobře zplánovaná, pravidelná práce a široké využití formalizované dokumentace umožňují na štábních nácvicích výrazně snížit dobu, potřebnou na rozpracování dokumentů, bez újmy na jejich kvalitě, kromě toho snížit i zatíženost spojovacích prostředků.

Při organizaci nácviků je nutné vycházet především z reálné úrovně připravenosti cvičících a z jejich zkušeností při plnění funkčních povinností. Ve všech případech je ovšem nutné vyčlenit na první nácviky, jejichž cílem je rozpracovat bojové dokumenty, tolik času, kolik je potřebné na jejich úplné a kvalitní zpracování. V dalším, po získání praktických zkušeností a nácviků důstojníky může se doba zkracovat až do stanovených časových norem.

Zkušenosti svědčí o tom, že ke zvýšení intenzity přípravy značně obměněného složení orgánů velení zároveň se štábními nácviky v každém měsíci je možné organizovat, zpravidla před zahájením cvičení, **doplňkové nebo dílčí nácviky**. Na nich si důstojníci štábů zdokonalují určité návyky při plnění svých povinností. Jejich hlavním cílem je naučit pracovníky štábů kvalifikovaně zpracovávat dokumenty, připravovat v době, stanovené grafikonem práce, výpočty s využitím prostředků automatizace a mechanizace.

Závěrečným obdobím v procesu přípravy důstojníků štábů je jejich účast na **velitelsko-štábních cvičeních**, které jsou neefektivnější formou zdokonalování znalostí a praktických návyků vojenských kádřů. Jak ovšem dokazují zkušenosti, lepších výsledků je možné dosáhnout na velitelsko-štábních cvičeních se značkovými vojsky a na operačně taktických cvičeních. V jejich průběhu se většinou vytvářejí potřebné podmínky k rychlému získávání znalostí a návyků pracovníků štábů při organizování bojové činnosti a nepřetržitého velení vojskům v operaci (boji).

Ke zdokonalování znalostí důstojníků všech kategorií, zejména však důstojníků štábů, mají velký význam centrálně rozpracované programy. Z hlediska požadavků hlavních výcvikových dokumentů musí stanovit jak rozsah vševojskových znalostí, které musí znát důstojníci všech druhů vojsk, tak i konkrétní specifické, které jsou důležité pro přípravu důstojníků určitého profilu a různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. **Neméně důležitý význam při řešení této otázky má také zpracování nových učebnic různých odborností, na základě bohatých zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek poslední doby i výsledků vojenské teorie a praxe.** Učebnice a učební pomůcky by měly být u vojsk ve dvou kategoriích: obecné pro všechny velitelské, politické a inženýrsko-technické kádře a speciální pro každou z těchto kategorií z hlediska různých specialistů podle druhů ozbrojených sil, druhů vojsk, speciálních vojsk, pro velitele, důstojníky štábů atd.

Neméně důležitý význam v odborné přípravě má zdokonalování, rozšiřování a neustálé obnovování výcvikové materiálně technické základny a zavádění nových technických prostředků výcviku. V tomto případě je možné postupovat dvěma hlavními směry. První — vybudování a vybavení soudobých učeben a druhý — intenzivní využívání a zdokonalování existující polní výcvikové základny.

K efektivnější a kvalitnější přípravě důstojníků štábů různých kategorií, ke zvýšení jejich znalostí je možné vybudovat na jednom výcvikovém středisku okruhu nebo u štábu např. speciální učebny: politické práce, operační, průzkumné, mobilizační, speciální a operačně týlové přípravy, dále učebny bojového použití druhů ozbrojených sil, druhů vojsk (sil), speciálních vojsk atd.

Např. učebny operační přípravy, vybavené nejnovějšími technickými prostředky výuky a názornými pomůckami, umožňují zdokonalovat znalosti důstojníků v metodice zpracování cvičení, štábních nácviků, skupinových zaměstnání a letuček. Učebny mohou být využívány na přednášky, promítání výcvikových filmů, skupinová zaměstnání, letučky a jiná opatření operační přípravy. Učebny mohou také sloužit k intenzivnímu nácviku

kům s cílem zvyšování praktických návyků při přípravě potřebných výpočtů, zpracování bojových dokumentů, a při velení vojskům s použitím spojovacích prostředků v situaci, která maximálně odpovídá bojovým podmínkám. Velkým přínosem jsou učebny operační přípravy, které mají elektrifikované panely vybudované tak, aby bylo možné rychle měnit situaci v závislosti na tematické a kategorií cvičících.

Charakteristické pro tyto panely je to, že situace (plány, grafické zobrazení, textová část) může být rozsvícena celá najednou nebo dílčí podle povelů z řídicího pultu. Většinou je viditelná jen mapa nebo čisté bílé pozadí. To umožňuje soustředit pozornost cvičících zejména na ty materiály, o kterých mluví řídicí zaměstnání. Každý panel musí mít samostatné ovládání, které umožňuje názornit potřebnou situaci (materiál) a její posloupnost podle připraveného programu.

Kromě těchto panelů může být učebna vybavena dále technickými prostředky výuky, jako jsou např. automatické promítací přístroje, které umožňují promítat filmy nebo diapozitivy bez vypnutí osvětlení, videomagnetofony s televizní kamerou, diaprojektor atd. Pro názornost se promítají dva diapozitivy najednou. S jejich využitím je možné např. porovnávat vlastní zbraně a bojovou techniku se zbraněmi a bojovou technikou pravděpodobného nepřítele. Promítání diapozitivů je účelné doprovázet zvukovým podbarvením. Učebna může být kromě toho vybavena, mechanicky se pohybující tabulí, elektronickým vyhodnocovačem (kontrolním zařízením) a dalšími přístroji.

Praxe potvrzuje, že vybavenost učeben různými soudobými technickými prostředky výcviku napomáhá kvalitnějšímu vedení zaměstnání, která jsou zajímavější a efektivnější.

Velkým přínosem, včetně přípravy důstojníků štábů svazů (svazků) na velitelsko-štábní, štábní cvičení i na cvičení s vojsky jsou zaměstnání na spojovacím cvičišti, které je vybudované jako spojovací uzel místa velení. Na těchto nácvicích získávají důstojníci praxi ve velení vojskům s použitím organických spojovacích prostředků.

Nezbytnou podmínkou stálého růstu odborného mistrovství důstojníků štábů je **zvyšování úrovně jejich metodických znalostí, dovedností a návyků při přípravě a vedení zaměstnání a cvičení.**

Jedním ze způsobů zdokonalování velitelské přípravy je **zvyšování osobní zodpovědnosti a zainteresovanosti důstojníků na kvalitě vlastní přípravy.** Zodpovědný vztah k přípravě je nutné nejen vychovávat, ale také podporovat patřičnými odměnami.

K tomu mohou napomáhat různé způsoby: mimořádné povýšení, objektivní a hluboké zhodnocení, zařazení na vyšší funkci atd. Každý důstojník si musí být vědom toho, že před zápisem do seznamu kandidátů jak k povýšení v hodnosti, tak k zařazení do vyšší funkce, musí složit zkoušky a že jeho povýšení není myslitelné bez stálého zvyšování úrovně odborné připravenosti. Současně musí jasně chápat, že velitelská příprava není samoučelné opatření, ale prostředek řešení hlavního úkolu — dalšího zlepšování činnosti svazu, svazku, orgánu velení.

Zvýšení osobní odpovědnosti a zainteresovanosti důstojníka za vlastní odbornou přípravu bude napomáhat i stálé vyjádření jeho výsledků v přípravě v určitých dokumentech. K tomu je potřebné vypracovat jednotná kritéria zhodnocení znalostí. Toto hodnocení umožní objektivněji posuzovat kvality důstojníka, růst jeho znalostí a návyků a reálnou schopnost zastávat jednotlivé funkce.

Významnou úlohu v přípravě důstojníků štábů může mít dále zvyšování třídnosti, organizace socialistického soutěžení, studium zobecňování a zavádění pokrokových zkušeností do praxe jejich přípravy.